Δ Ε Λ Τ Ι Ο Τ Υ Π Ο Υ της ημερίδας με θέμα:
"Τεχνικά έργα στον Ερασίνο Βραυρώνας και ανάγκη σύγχρονων μεθόδων αντιπλημμυρικής προστασίας με σεβασμό στο φυσικό και πολιτιστικό τοπίο"
8 Απριλίου 2022

Με μεγάλη επιτυχία και συμμετοχή που ξεπέρασε τις προσδοκίες, πραγματοποιήθηκε την Τρίτη 5 Απριλίου 2022, η ημερίδα «Τεχνικά έργα στον Ερασίνο Βραυρώνας και ανάγκη σύγχρονων μεθόδων αντιπλημμυρικής προστασίας με σεβασμό στο φυσικό και πολιτιστικό τοπίο», που διοργάνωσε η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Περιβάλλοντος & Πολιτισμού (ΕΛΛΕΤ), σε συνεργασία με τον Σύλλογο Πολίτες υπέρ των Ρεμάτων - ΡΟΗ, την Ελληνική ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ Εταιρεία, το Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών (ΕΛΚΕΘΕ) και την Πρωτοβουλία για την Προστασία του Ερασίνου.

Το 1ο μέρος με τίτλο «Ο Ερασίνος στη Βραυρώνα και το καταστροφικό αντιπλημμυρικό έργο» ξεκίνησε με το video των Κώστα Ζήση και Δημήτρη Θεοδοσόπουλου, που δημιουργήθηκε ειδικά για την ημερίδα, και παρουσιάζει με λήψεις την πορεία του Ερασίνου από τον Υμηττό μέχρι τις εκβολές στον όρμο της Βραυρώνας, τις παρεμβάσεις που έχουν γίνει στην κοίτη του και τα εν εξελίξει έργα.

Στη συνέχεια η Ιουλία Δρούγα, αρχιτέκτων-πολεοδόμος ανέπτυξε το θεσμικό και νομικό πλαίσιο της προστατευόμενης περιοχής (Ειδική Ζώνη Διατήρησης Natura 2000 και προστατευόμενοι υγρότοποι Α’ προτεραιότητας), καθώς και της ευρύτερης περιοχής στην Βραυρώνα (Αττικό Πάρκο, αρχαιολογικές περιοχές, ΖΟΕ Μεσογείων), ενώ ο Σταμάτης Αρναούτης, εκπρόσωπος της πρωτοβουλίας για την προστασία του Ερασίνου παρουσίασε την εξέλιξη της περιοχής στο πέρασμα του χρόνου. Με την τεχνική περιγραφή των σχεδιασμένων έργων και την ανάλυση των επιχειρημάτων που επικαλούνται οι μελετητές στις ΜΠΕ για την αναγκαιότητα του αντιπλημμυρικού έργου που έχει ξεκινήσει να υλοποιείται συνέχισε ο Νίκος Στάππας, γεωλόγος & μηχανικός περιβάλλοντος / ΡΟΗ. Παρουσίασε τα προβλεπόμενα έργα με πλήθος φωτογραφιών και σχεδίων και τόνισε την υπερβολή που διέπει το έργο και το μέγεθος της περιβαλλοντικής καταστροφής που θα υπάρχει και που κατά τόπους ήδη συντελείται. Ανέδειξε επίσης την ασθενέστατη τεκμηρίωση της σκοπιμότητας των έργων και αντέκρουσε τις πολυάριθμες αντιφάσεις που αναφέρουν ως οφέλη πρόσφατα επίσημα κείμενα των αρμοδίων υπηρεσιών.

Ένα σημαντικό κομμάτι της περιβαλλοντικής αξίας της περιοχής -η πανίδα και η χλωρίδα που εξαρτώνται άμεσα από τον Ερασίνο, το σημαντικότερο ίσως ζωογόνο στοιχείο του οικοσυστήματος της Βραυρώνας- παρουσιάστηκε στις εισηγήσεις της Ρούλας Τρίγκου, δασολόγου-περιβαλλοντολόγου MSc / Ελληνική ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ Εταιρεία και του Δρ. Σταμάτη Ζόγκαρη, γεωγράφου – βιολόγου / ΕΛΚΕΘΕ που έδωσαν ιδιαίτερη έμφαση στην αναγκαιότητα της διατήρησης και καλυτέρευσης ενός υγιούς ποτάμιου συστήματος του Ερασίνου και στην επίδραση που έχει στα είδη που άμεσα επηρεάζονται από αυτό, αλλά και στον άνθρωπο.

Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στην παρέμβαση του Κώστα Δημόπουλου, Γενικού Διευθυντή Περιβαλλοντικής Πολιτικής του ΥΠΕΝ, ο οποίος άφησε ανοικτό το ενδεχόμενο να εξεταστούν στοιχεία του έργου που δεν έχουν την πιο σωστή

θεώρηση, ενώ ανέφερε ότι τον ερχόμενο Μάιο αναμένεται να βγει σε διαβούλευση η Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη (ΕΠΜ) για την Βραυρώνα.

Στο τέλος του 1ου μέρους, η Μάρω Ευαγγελίδου, αρχιτέκτων-πολεοδόμος-χωροτάκτης / Πρόεδρος Συμβουλίου Θεσμικού Πλαισίου ΕΛΛΕΤ παρουσίασε τα συμπεράσματα / προτάσεις που έχουν διαμορφωθεί στο πλαίσιο της συνεργασίας των 5 φορέων, συνδιοργανωτών της ημερίδας. Στα συμπεράσματα αυτά, που έχουν ήδη σταλεί στο ΥΠΕΝ, τεκμηριώνεται η ασυμβατότητα του έργου με την ελληνική και κοινοτική νομοθεσία και ζητείται ο επανασχεδιασμός του, με την εξέταση εναλλακτικών λύσεων για την διαχείριση των ομβρίων του αεροδρομίου και της αττικής οδού (π.χ. συλλογή και άρδευση αγροτικών εκτάσεων), και γενικότερα η αλλαγή της λογικής διαχείρισης των ρεμάτων. Αναγνωρίστηκε η δυσκολία της πρότασής μας εν μέσω δρομολογημένης εργολαβίας αλλά επισημάνθηκε ότι «κάλλιο αργά παρά ποτέ», και ότι το παράδειγμα, λόγω της διεθνούς σημασίας της περιοχής, προσφέρεται για αλλαγή νοοτροπίας. Ιδιαίτερα τονίστηκε ο ρόλος του ΥΠΕΝ σε αυτή την κατεύθυνση ως θεματοφύλακας της ενωσιακής περιβαλλοντικής πολιτικής, αλλά και των Περιφερειών και των Δήμων που θα μπορούσαν να εντάξουν τα υδάτινα στοιχεία σε ένα πλαίσιο παροχής οικοσυστημικών υπηρεσιών και ήπιων μορφών τουρισμού και αναψυχής, όπως προβλέπει και το ΡΣΑ .

Στο 2ο μέρος, «Η αντιπλημμυρική προστασία, η Φύση και το Τοπίο», διεφάνη η σημασία του χωρικού σχεδιασμού στην οριοθέτηση των ρεμάτων και την διαχείριση-ανάδειξη των υδάτινων ροών, η σπουδαιότητα των έργων ορεινής υδρονομίας στην αντιμετώπιση των πλημμυρών και η αναγκαιότητα διαφορετικής αντιμετώπισης θεσμικά και πρακτικά των υδατορευμάτων.

Ο Πέτρος Θέμελης, Ομότιμος Καθηγητής Κλασσικής Αρχαιολογίας, επισήμανε την ανάγκη εύρεσης λύσης διατήρησης του υγρότοπου στον σημαντικό αρχαιολογικό χώρο της Βραυρώνας και μαζί με την Ελένη Μαΐστρου, Ομότιμη Καθηγήτρια ΕΜΠ / Πρόεδρο Συμβουλίου Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς ΕΛΛΕΤ, αναφέρθηκαν στο παράδειγμα της Μεσσήνης, όπου παρατηρείται διαφορετική, πιο οικολογική αντιμετώπιση, και στην αναγκαιότητα θεώρησης του αρχαιολογικού τοπίου ως αναπόσπαστο από το φυσικό περιβάλλον. “Δεν υπάρχει αρχαιολογικός χώρος, χωρίς το φυσικό του περιβάλλον”, ειπώθηκε χαρακτηριστικά.

Η Δρ. Μαίρη Χρυσή, γεωλόγος / ΡΟΗ, αναφέρθηκε στην ευρωπαϊκή και την ελληνική νομοθεσία που πρέπει να διέπει μια φιλική, προς το περιβάλλον και τη φύση, διαχείριση των ρεμάτων, ενώ η Μόνικα Θέμου, πολιτικός μηχανικός-πολεοδόμος-συγκοινωνιολόγος, τόνισε τη σχέση της διαχείρισης των ρεμάτων και των χρήσεων γης όπως προκύπτει από τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης εν όψει και των αναμενόμενων Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων. Συνδέθηκε επίσης η σημασία της διαχείρισης των ρεμάτων και των παραρεμάτιων ζωνών με την κλιματική κρίση, τις δραστηριότητες αναψυχής και την ορθολογική χρήση του νερού.

Ο Δρ. Δημήτρης Ζαρρής, πολιτικός μηχανικός-MSc. Υδρολογίας / ΡΟΗ, ανέπτυξε τις σύγχρονες τάσεις στην αντιπλημμυρική προστασία που συνδυάζουν μικρά σε

κλίμακα έργα για τη μείωση του πλημμυρικού κινδύνου με χρήση μόνο φυσικών υλικών στο πλαίσιο της Οδηγίας 2000/60 και 2007/60 και των προτάσεων της ΕΕ φυσικών μέτρων κατακράτησης των νερών με πλήθος παραδειγμάτων καλής πρακτικής σε διεθνές επίπεδο.

Ο Δημήτρης Ντινόκας, δασολόγος-περιβαλλοντολόγος, τόνισε την ανάγκη διευθέτησης και διαχείρισης των ορεινών λεκανών απορροής με την κατασκευή Ορεινών Υδρονομικών Έργων όπου εντοπίζονται οι απαρχές των υδάτινων ρεμάτων βάσει των αρχών της υδρογεωνομικής διευθέτησης, με σκοπό την αποτροπή δημιουργίας πλημμυρικών αιχμών και την απαλλαγή των πεδινών τμημάτων από την καταστροφική τους μανία στα οποία απαιτείται πλέον μικρότερη ανάγκη απελευθέρωσης από φερτά ώστε να είναι ελεύθερη η ροή των ομβρίων υδάτων. Επισήμανε ότι μόνο έτσι θα ξεφύγουμε από τη λογική του μηχανικού και τυποποιημένου εγκιβωτισμού των ελεύθερων αγωγών νερού στα κατάντη. Αναφορά στη διαχρονική αξία των υγρότοπων στη ζωή των ανθρώπων και της σημασίας τους για το περιβάλλον, από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα έκανε η Δρ Μαρία Λιλιμπάκη, αρχιτέκτων-πολεοδόμος. Τέλος, ο Δρ. Μπάμπης Βαρβέρης, περιβαλλοντολόγος, τόνισε ότι είναι ανάγκη τα ρέματα να θεωρούνται ολοκληρωμένα συστήματα ρύθμισης της υδρολογικής και γεωμορφολογικής ισορροπίας αλλά και οικοσυστήματα πλούσιας βιοποικιλότητας. Μόνο υιοθετώντας αυτή την αντίληψη, επανέλαβε, είναι δυνατή η εφαρμογή οικολογικών πρακτικών στη διαχείριση / αποκατάσταση των ρεμάτων.

Στη συζήτηση που ακολούθησε, επισημάνθηκε η ανάγκη περαιτέρω προώθησης συνεργασιών με φορείς όπως το Αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος και η Αττική Οδός, η Περιφέρεια και ο Δήμος Μαρκοπούλου. Επίσης τονίστηκε ότι υπάρχουν συγκεκριμένα νομικά επιχειρήματα που μπορούν να βοηθήσουν το ΥΠΕΝ, για να ζητήσει τον επανασχεδιασμό του έργου, αλλά και την αποκατάσταση των περιοχών επέμβασης , καθώς και ότι οι περιοχές των προστατευόμενων υγροτόπων Α’ προτεραιότητας, είναι ενταγμένες στο Μητρώο Προστατευόμενων Περιοχών των Λεκανών Απορροής Ποταμών Υδατικού Διαμερίσματος Αττικής.

Η Δέσποινα Κουτσούμπα, πρόεδρος του Συλλόγου Ελλήνων Αρχαιολόγων και Περιφερειακή σύμβουλος, στην παρέμβασή της τόνισε ότι όσες αντιπλημμυρικές μελέτες ρεμάτων υποβάλλονται για γνωμοδότηση στην Περιφέρεια Αττικής, αναφέρουν πάντα τσιμέντο, συρματοκιβώτια (σαραζανέτια) και φράγματα, χωρίς να εξετάζονται εναλλακτικές, ήπιες μέθοδοι, ενώ επεσήμανε ότι τα γνωμοδοτικά όργανα του ΥΠΠΟΑ δεν έχουν τα εργαλεία και τις γνώσεις για να κρίνουν ένα αντιπλημμυρικό έργο, όταν φέρεται ως αναγκαίο για την διάσωση αρχαιολογικού χώρου.
Τελικό συμπέρασμα της ημερίδας ήταν ότι η προσπάθεια πρέπει να συνεχιστεί με την πειθώ αλλά και μέσω της νομικής οδού ώστε τα αρμόδια όργανα να επανεξετάσουν τον σχεδιασμό του έργου και να προληφθεί μια μεγαλύτερη καταστροφή στην περιοχή.

Την Κυριακή 3 Απριλίου, στο πλαίσιο της ημερίδας, προηγήθηκε περιήγηση στον χώρο του Αρχαιολογικού Μουσείου Βραυρώνας, στον ανοιξιάτικο υγρότοπο, αλλά και στα καταστροφικά έργα που έχουν ξεκινήσει και τον απειλούν άμεσα, σε μια εποχή

ιδιαίτερα κρίσιμη για το ζευγάρωμα και την αναπαραγωγή της πανίδας που διαβιεί εκεί, καθώς και για την μετανάστευση των αποδημητικών πουλιών, που χρησιμοποιούν τον υγρότοπο για ξεκούραση και τροφή: η περιήγηση περιέλαβε τον βράχο στην περιοχή Γκούρι Μπημ, με τις πηγές και την ιχθυοπανίδα που φιλοξενεί (αττικόψαρο), καταλήγοντας στην περιοχή που ήδη ανεγείρεται το μεγάλο φράγμα του ποταμού, με ύψος 20 μ. από την κοίτη και μήκος στέψης 290 μ.

Ακολουθεί το κείμενο συμπερασμάτων και προτάσεων της ημερίδας.

Συμπεράσματα και προτάσεις από το webinar της 5.4.2022

Προτάσεις για την αντιμετώπιση του επικείμενου κινδύνου καταστροφών από το "αντιπλημμυρικό έργο" στην περιοχή Natura 2000 που περιλαμβάνει τον Αρχαιολογικό χώρο και τους υγροτόπους Α' προτεραιότητας του Ερασίνου ποταμού

Α. Διαπιστώσεις / Ιστορικό

1. Τα έργα γίνονται εντός της Ειδικής Ζώνης Διατήρησης (ΕΖΔ) του δικτύου Natura 2000, αλλά και εντός των υγροτόπων σε περιοχή προστασίας Α' προτεραιότητας και έχουν σοβαρά προβλήματα σε σχέση με την ελληνική και την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία της βιοποικιλότητας, λόγω των σημαντικότατων επιπτώσεων σε οικοτόπους και είδη.
2. Η ποιότητα και σημασία της περιοχής έγκειται στην ποικιλία επαρκώς διατηρημένων τύπων οικοτόπων σε μια σχετικά μικρή έκταση, τη θέση της περιοχής σε μικρή απόσταση από την Αθήνα (40km) και τη μεγάλη σημασία του υγροτόπου που λειτουργεί ως καταφύγιο για πολλά είδη ορνιθοπανίδας. Παράλληλα ο Ερασίνος και η Βραυρώνα αποτελούν την καρδιά του Αττικού Πάρκου, που αποτελεί για το Ρυθμιστικό Σχέδιο της Αθήνας (ν4277/2014) προστατευόμενη αγροτική γη, σύστημα υγροτόπων Α' προτεραιότητας και ως τοπίο μνημείο υδατικού ενδιαφέροντος.των Μεσογείων.
3. Τα έργα προωθούνται από το Υπουργείο Μεταφορών & Υποδομών από το 2000 και απηχούν αντιπλημμυρικές μεθόδους και αντιλήψεις παρωχημένες, που στην ΕΕ έχουν ανατραπεί, καθώς πλέον χρησιμοποιούνται άλλες μέθοδοι (bioengineering, nature based solutions) πολύ πιο φιλικές προς το φυσικό περιβάλλον και με λογική της ελάχιστης έως μηδενικής επέμβασης.
4. Είναι χαρακτηριστική η καταδίκη της Ελλάδας από το Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) γιατί δεν έχει θεσπίσει στόχους και μέτρα διατήρησης για τις ΕΖΔ, όπως απαιτείται βάσει της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, κάτι που ισχύει και για την περίπτωση του Ερασίνου, με αποτέλεσμα τα έργα και οι επεμβάσεις στην περιοχή να προχωρούν χωρίς, μέχρι σήμερα, να έχει συνταχθεί η απαραίτητη Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη (ΕΠΜ), που στα πλαίσια της συμμόρφωσης με την απόφαση του ΔΕΕ, θα περιέχει τους στόχους και τα μέτρα διατήρησης για κάθε μια από τις ΕΖΔ της ελληνικής επικράτειας. Παράλληλα η έλλειψη συγκεκριμένων στόχων διατήρησης παρεμποδίζει τη διενέργεια εμπεριστατωμένων Ειδικών Οικολογικών Αξιολογήσεων των επιπτώσεων των έργων στις περιοχές. Είναι γενικό αίτημα πολλών περιβαλλοντικών φορέων να μη γίνονται επιβαρυντικά έργα και χωροθετήσεις σε περιοχές Natura πριν την ολοκλήρωση της διαδικασίας κατάρτισης των Προεδρικών Διαταγμάτων προστασίας και των σχετικών σχεδίων διαχείρισης
5. Την ίδια απαίτηση θέτει και ο ν. 4277/2014 με προσθήκη (άρθ.54 Ν.4559/2018) που ορίζει ότι: απαγορεύεται η δόμηση, η επιχωμάτωση, η άσκηση οχλουσών

δραστηριοτήτων και κάθε δραστηριότητα που υποβαθμίζει την οικολογική κατάστασή τους, καθώς και η έκδοση αδειών δόμησης.", (..) μέχρι την οριοθέτησή τους σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3937/2011 (δηλαδή με την εκπονούμενη Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη, ΕΠΜ). Το ΠΔ οριοθέτησης του ποταμού εκδόθηκε το 2021 (ΦΕΚ 518 Δ 2021), βασίστηκε σε παλαιότερη μελετητική προσέγγιση για το έργο και παρ' ότι ενοποιεί τις δύο μελέτες που χώριζαν τον Ερασίνο σε ανάντη και κατάντη τμήμα, δεν διαφοροποιεί, επί της ουσίας, κάτι που να «θεραπεύει» το γεγονός ότι η μία μελέτη (ανάντη τμήμα) λαμβάνει δεδομένα από βροχομετρική ανάλυση της δεκαετίας του '90, ενώ υπήρχαν δεδομένα του 2015.
6. Είναι γεγονός ότι έχουν απορριφθεί με δύο αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ) (κατά της Απόφασης Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΑΕΠΟ)), προσφυγές φορέων και πολιτών κατά των έργων, ωστόσο το θέμα δεν έχει κλείσει, με δεδομένο (α) ότι δεν έχουν τοποθετηθεί οι ευρωπαϊκές αρχές και (β) ότι στους φακέλους των ανωτέρω προσφυγών δεν συμπεριλαμβανόταν σημαντικά στοιχεία που αναδεικνύουν τη σημασία και ιδιαιτερότητα της περιοχής.
7. Τα έργα στον υγρότοπο δίπλα στον αρχαιολογικό χώρο του ιερού της Βραυρωνίας Αρτέμιδας, γίνονται σε μια περίοδο που είναι κρίσιμη για το ζευγάρωμα και την αναπαραγωγή των περισσότερων ειδών που διαβιούν εκεί, αλλά είναι σημαντική και για τα αποδημητικά πουλιά που χρησιμοποιούν τον υγρότοπο για στάση ξεκούρασης και τροφής, κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους.
8. Η περιοχή των έργων είναι αγροτική και δεν κινδυνεύουν κατοικίες ή άνθρωποι, κατά τη διάρκεια πιθανών πλημμυρικών φαινομένων. Το καθεστώς αυτό δεν μπορεί να αλλάξει σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο χωρικού σχεδιασμού (Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας (ΡΣΑ) /2014, με συνεκτίμηση του καθεστώτος Natura). Επίσης, σύμφωνα με την Ειδική Γραμματεία Υδάτων (ΕΓΥ), στην περιοχή δεν υπάρχουν σημαντικά ιστορικά πλημμυρικά επεισόδια.
9. Υπάρχουν αμφιβολίες για την αποτελεσματικότητα των έργων στην προστασία του αρχαιολογικού χώρου του ιερού της Βραυρωνίας Αρτέμιδας, δεδομένου ότι -σύμφωνα με τεκμηριωμένη άποψη που επιβεβαιώνουν και αρχαιολόγοι που έχουν δουλέψει στην περιοχή- ο χώρος πλημμυρίζει από την άνοδο του υδροφόρου ορίζοντα και όχι από την υπερχείλιση του ποταμού.
10. Υπάρχουν στοιχεία που, όπως αναφέρει ο ΟΦΥΠΕΚΑ, δεν ήταν γνωστά κατά την χρονική περίοδο σύνταξης των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) -όπως η παρουσία του σπάνιου ενδημικού είδους Pelasgus marathonicus (αττικόψαρο), αλλά και η ύπαρξη πηγών στην περιοχή του Πύργου της Βραυρώνας- τα οποία καθιστούν την περιοχή αυτή του ποταμού ιδιαίτερα κρίσιμη για την διατήρηση του αττικόψαρου καθώς και πολλών άλλων απειλούμενων και προστατευόμενων ειδών αμφιβίων, ερπετών και υδρόβιων ειδών πανίδας. Για το λόγο αυτό εξάλλου εκτελείται πρόγραμμα για την προστασία του είδους συγχρηματοδοτούμενο από την ΕΕ, ενώ ο ίδιος ο ΟΦΥΠΕΚΑ αναγνωρίζει ότι το έργο θα προκαλέσει μη αναστρέψιμη βλάβη στο ενδιαίτημα του είδους. Επειδή τα νεότερα αυτά στοιχεία και επομένως και η βαρύτητα τους δεν έχουν ληφθεί υπόψη κατά τις μέχρι τώρα περιβαλλοντικές αδειοδοτήσεις, επιβάλλεται η αλλαγή των περιβαλλοντικών όρων και της σχετικής απόφασης κατά τα προβλεπόμενα στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο (λεπτομερέστερη αναφορά γίνεται σε επόμενο σημείο).
11. Το ΥΠΕΝ είναι υπεύθυνο για την πολιτική διαχείρισης και προστασίας του τοπίου, βάσει της σχετικής ευρωπαϊκής σύμβασης που κυρώθηκε με νόμο το 2010, ιδίως δε όταν πρόκειται για περιοχή ευρωπαϊκού και εθνικού ενδιαφέροντος που συνδυάζει το

αρχαιολογικό τοπίο, την βιοποικιλότητα και το τμήμα εκείνο γεωργικής γης της Αττικής που έχει χαρακτηριστεί περιοχή προστασίας (Αττικό Πάρκο). Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το ιερό της Αρτέμιδος στην Βραυρώνα είναι ιστορικά συνδεδεμένο με την ορνιθοπανίδα της περιοχής, όπως αποδεικνύεται από το πλήθος των σχετικών αγαλμάτων, αφιερωμάτων στην θεά, θέμα με διεθνή αναγνώριση. Αν δημιουργηθεί μια φωτορεαλιστική απεικόνιση του συνολικού έργου των 9 χιλιομέτρων, επί της υφιστάμενης κατάστασης, θα γίνει κατανοητή η καταστροφή στο περιβαλλοντικό και αρχαιολογικό τοπίο και θα φανούν οι υψομετρικές διαφορές του εδάφους, του ναού και της στάθμης των επί μέρους έργων και των υλικών. Επίσης θα φανεί η καταστροφή που θα επιφέρει η δημιουργία δρόμου παράλληλα σε όλο το έργο, ικανού πλάτους ώστε να κινούνται βαρέα οχήματα για τη συντήρηση του έργου.
12. Όλα τα παραπάνω σημεία, στηριζόμενα σε συγκεκριμένα επιστημονικά δεδομένα και θεσμικές υποχρεώσεις της χώρας, δικαιολογούν την ακύρωση του συγκεκριμένου έργου και τον επανασχεδιασμό του με άλλα κριτήρια, κατά τρόπο που δεν θα παραβλάπτει την οικολογική ακεραιότητα της περιοχής και το πολύτιμο πολιτιστικό τοπίο της.

Β. ΜΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ
Η πρωτοβουλία των πέντε φορέων έχει πλήρη συνείδηση ότι η αντιμετώπιση του προβλήματος σήμερα δεν είναι απλή υπόθεση. Ωστόσο υπάρχει η σοφή ρήση "κάλλιο αργά παρά ποτέ". Στόχος της εκδήλωσης της 5/4/2022 ήταν να διαφανεί ότι ΤΟ ΘΕΜΑ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΛΗΞΕΙ, δεν μπορεί να λήξει, εφόσον τα ευρωπαϊκά όργανα δεν έχουν τοποθετηθεί ακόμα. Πρέπει πλέον στην Ελλάδα του 21ου αιώνα να δούμε μια άλλη λογική διαχείρισης των πλημμυρών, με
(α) αντιμετώπιση του προβλήματος εκεί που δημιουργείται (βάσει και της οδηγίας 2000/60/ΕΚ για τη διαχείριση και την προστασία των υδάτων) και όχι μεταφοράς του σε ένα τόσο σημαντικό οικοσύστημα, καθώς και με βάση την Οδηγία 2007/60 και το σχετικό με αυτή Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας της Αττικής (ΦΕΚ Β2693/2018) που ορίζουν τέσσερεις άξονες δράσεις για τη διαχείριση κινδύνων πλημμύρας (Πρόληψη, προστασία, ετοιμότητα, αποκατάσταση). Επί πλέον, η αντιμετώπιση των πλημμυρών και ειδικά στις περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές, πρέπει να γίνεται κατά προτεραιότητα με μεθόδους πράσινων υποδομών και λύσεις με βάση τις φυσικές διεργασίες (Green Infrastructures, Nature Based Solutions).
(β) χρήσης των ομβρίων (μετά τον απαραίτητο καθαρισμό) για άλλη εφαρμογή (π.χ. άρδευση αγροτικών καλλιεργειών), έτσι ώστε από πρόβλημα να καταλήγει ωφέλεια, μπορεί να είναι η λύση, όχι μόνο για τον επανασχεδιασμό των έργων στον Ερασίνο, αλλά και γενικότερα για την εισαγωγή μιας νέας αντίληψης στην οριοθέτηση και διαχείριση των ρεμάτων, ειδικότερα εν όψει της ανάθεσης των Τοπικών και Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων στη χώρα μας. Ο ρόλος του ΥΠΕΝ επ΄ αυτού είναι κρίσιμος και το θέμα προσφέρεται για μια δημιουργική συνεργασία με το Υπουργείο Υποδομών & Μεταφορών, αλλά και την αρχαιολογική υπηρεσία για την εξεύρεση άλλης άμεσης λύσης. Κρίσιμο ρόλο μπορεί να έχει και η Αυτοδιοίκηση (γειτονικοί δήμοι και Περιφέρεια) δεδομένου ότι η κοιλάδα του Ερασίνου και η Βραυρώνα αποτελούν ένα από τα τελευταία εναπομείναντα πολιτιστικά τοπία της Αττικής και η διατήρηση και ανάδειξή τους (αρχίζοντας από τις πηγές του στον Υμηττό) θα μπορούσε να ενταχθεί σε πρόγραμμα εναλλακτικών μορφών τουρισμού (περιπατητικός, bird watching), ημερήσιων εκδρομών και περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, σε ένα πνεύμα ανάπτυξης των λεγόμενων οικοσυστημικών

υπηρεσιών, στη βάση των σχετικών ευρωπαϊκών κατευθύνσεων, αλλά και του ΡΣΑ που μιλάει για πλέγμα πράσινων και μπλε διαδρομών σε αστικό και περιαστικό χώρο.

Γ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ (που έχουν κατατεθεί στο ΥΠΕΝ)
Βασικός στόχος της ελληνικής πολιτείας (άρα του ΥΠΕΝ) πρέπει να είναι η αναζήτηση νομικού τρόπου ή/και πολιτικής συνεννόησης με το ΥΠΥΜΕ ώστε να επιβληθεί αναστολή εργασιών, λόγω επανεξέτασης των περιβαλλοντικών όρων, με στόχο τη διάσωση ενός ευρωπαϊκής και εθνικής σημασίας υγροτόπου και ειδών κοινοτικής σημασίας, υπό το πρίσμα των υποχρεώσεων που απορρέουν από την οδηγία 92/43/ΕΟΚ για τις περιοχές του δικτύου Natura 2000 και από τις σχετικές αποφάσεις του ΔΕΕ, αλλά και για τη διαχείριση κινδύνων πλημμύρας, που επιβάλλει πρόληψη ως πρώτο βήμα και στη συνέχεια προστασία, ετοιμότητα, και αποκατάσταση. Νομική βάση για την αναθεώρηση του έργου (για λήψη επανορθωτικών μέτρων όταν διαπιστώνονται εκ των υστέρων επιπτώσεις),
α/ υπάρχει στην ίδια την οδηγία 92/43. Συγκεκριμένα ο ερμηνευτικός οδηγός της ΕΕ για τη διαχείριση των περιοχών Natura (EL_art_6_guide_jun_2019_update.pdf (europa.eu) αναφέρει ότι το Άρθρο 6 παράγραφος 2 εφαρμόζεται διαρκώς στις Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ), στους Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) και στις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ). Μπορεί να αφορά παρελθούσες, τρέχουσες ή μελλοντικές δραστηριότητες ή συμβάντα. Εάν μια ήδη υφιστάμενη δραστηριότητα σε ΕΖΔ ή ΖΕΠ είναι πιθανόν να προκαλέσει υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων ή ενοχλήσεις στα είδη για τα οποία έχει οριστεί η περιοχή, πρέπει να καλύπτεται από τα κατάλληλα μέτρα που προβλέπονται, αντίστοιχα, στο άρθρο 6 παράγραφος 2 της οδηγίας για τους οικοτόπους ή στο άρθρο 4 παράγραφος 4 της οδηγίας για τα πτηνά κατά περίπτωση. Για να επιτευχθεί αυτό ενδέχεται να απαιτείται, κατά περίπτωση, η εξάλειψη των αρνητικών επιπτώσεων με τη διακοπή της δραστηριότητας και/ή με τη λήψη μέτρων μετριασμού ή αποκατάστασης. Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω εκ των υστέρων εκτίμησης.
β/ (Επειδή τα νεότερα στοιχεία που προαναφέρθηκαν και επομένως και η βαρύτητα τους δεν έχουν ληφθεί υπόψη κατά τις μέχρι τώρα περιβαλλοντικές δανειοδοτήσεις, επιβάλλεται η αλλαγή των περιβαλλοντικών όρων και της σχετικής απόφασης κατά τα προβλεπόμενα στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο: «Σε περίπτωση που από τις τακτικές και έκτακτες περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις διαπιστωθούν σοβαρά προβλήματα υποβάθμισης του περιβάλλοντος ή αν παρατηρηθούν επιπτώσεις στο περιβάλλον που δεν είχαν προβλεφθεί από τη Μ.Π.Ε. και την ΑΕΠΟ, επιβάλλονται πρόσθετοι περιβαλλοντικοί όροι ή τροποποιούνται οι όροι της ΑΕΠΟ» (ν. 4014/2011, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει και κατά το ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α της ΥΑ 48963/2012 (ΦΕΚ2703 Β’) καθώς και το σημείο Η.2 της ΑΕΠΟ της 01-06-2007.

Ως άμεσες ενέργειες έχουμε προτείνει να εξεταστούν οι εξής:
· Άμεση ανάγκη είναι να μην αρχίσουν εκσκαφές με μπουλντόζες στα κρίσιμα για το οικοσύστημα σημεία (όπως η κοίτη και η περιοχή του Πύργου Βραυρώνας) με ταυτόχρονη καταστροφή των πηγών και του τοπίου της βράχινης συστάδας η οποία θα αποσπαστεί για την κατασκευή του έργου αφήνοντας μόνο ένα τμήμα την κορυφή του οποίου υπάρχουν αρχαιότητες.
· Η αποστολή κλιμάκιου επιθεωρητών περιβάλλοντος ώστε να ελεγχθεί αν υπάρχουν υπερβάσεις με βάση την εγκεκριμένη (αν και ελλιπή) ΑΕΠΟ αφού ενημερωθεί το

κλιμάκιο για την σοβαρότητα του προβλήματος λόγω της περιοχής Natura 2000 και για την συμπληρωματική νομοθεσία που απαγορεύει (4559/2018) τα έργα προ της οριοθέτησης του υγροτόπου. Έγινε επίσης καταγγελία στις 23.3.2022 στους επιθεωρητές περιβάλλοντος αλλά δεν υπήρξε ακόμα αποστολή κλιμακίου.
· Το ενδεχόμενο ακύρωσης της ΑΕΠΟ και του ΠΔ/τος οριοθέτησης του ρέματος, δεδομένου ότι στη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και στην Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση δεν λαμβάνονται υπόψη σημαντικά περιβαλλοντικά και χωροταξικά στοιχεία (μελέτη ΕΛΚΕΘΕ, έγγραφο ΟΦΥΠΕΚΑ,, ρυθμίσεις του ΡΣΑ και της ΣΜΠΕ του, απόφαση ΔΕΕ), δεν είχαν γνωμοδοτήσει υπηρεσίες των οποίων η γνώμη έχει βαρύνουσα σημασία, αλλά και δεν έχει οριοθετηθεί ακόμα ο υγρότοπος.
· Φαίνεται ότι έχει δημιουργηθεί πρόβλημα με την υδραυλική μελέτη του χώρου του αεροδρομίου Ελ. Βενιζέλος η οποία προβλέπει να παροχετεύονται τα νερά στον Ερασίνο, κάτι που αυξάνει τις διαστάσεις και την αντίληψη του αναγκαίου έργου με μια παρωχημένη ιδέα αντιμετώπισης πλημμυρών. Θα μπορούσαν να μελετηθούν εναλλακτικές λύσεις όπως (ενδεικτικά) η δημιουργία εγκατάστασης στην περιφερειακή ζώνη του αεροδρομίου για συλλογή και επανάχρηση των ομβρίων (Σημ. Το ίδιο ισχύει και με την Αττική Οδό).
· Να ελεγχθεί (σε στρατηγικό επίπεδο) η συμβατότητα του έργου με την Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα, η συμβατότητα της Εθνικής και Περιφερειακής Στρατηγικής για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και η συμβατότητα με το πρόγραμμα που έχει ολοκληρώσει η Περιφέρεια Αττικής «Αύξηση της γνώσης και της ευαισθητοποίησης σχετικά με την ανασύσταση και αποκατάσταση των υγροτόπων της Αττικής – ΕΟΧ» , «μετρήσεις ποιότητας υδάτων και ορνιθοπανίδας», Υποέργο 5.
Τα συμπεράσματα της ημερίδας ολοκληρώνονται με ένα προβληματισμό: αν στον Ερασίνο -που έχει αυτό το αρχαιολογικό, χωροταξικό και περιβαλλοντικό καθεστώς προστασίας και όπου τόσες συλλογικότητες δραστηριοποιούνται- γίνεται αυτό που όλοι βλέπουμε, τότε προβληματιζόμαστε σοβαρά και αναρωτιόμαστε τι μπορεί να συμβαίνει στη χώρα σε άλλα ρέματα με αξιόλογα στοιχεία. Καλούμε τα αρμόδια Υπουργεία να λάβουν υπ΄όψιν την σημασία τους και να δώσουν την προσοχή που οι υγρότοποι αυτοί αξίζουν.